

# John Steinbeck'in Gazeteciliğine Bugünden Bakmak

## A Retrospective Look at John Steinbeck's Journalism

Mehmet GÜZEL\* 

### Öz

Bu çalışma, dünya çapında romancılığıyla tanınan John Steinbeck'in (1902-1968) daha az bilinen gazeteci kimliğini ele almaktadır. Steinbeck, Büyük Buhran dönemi romanları başta olmak üzere kendisini üne kavuşturan eserlerini vermeden önce yıllarca çeşitli gazetelerde muhabirlik yapmış, edebi yeteneğiyle gazetecilik pratiğini birleştirerek nitelikli eserler vermiş edebi röportaj türünün önde gelen temsilcilerindendir. İhmal edilmiş konulardan ve detaylardan yola çıkarak özgün hikayeler anlatmayı ve olayların özüne inerek sıradan insanların hayatlarına dokunmayı başarmış bir gazeteci ve yazar olarak Steinbeck'in metinlerinin, günümüzde içerikten yoksun, standartlaşmış habercilik karşısında bir alternatif olarak öne çıkan özgün içerik üretme ve hikaye anlatma konusunda örnek oluşturabileceği düşünülmektedir. Bu amaçla çalışmada, Steinbeck'in, gazeteci kimliğinin ön plana çıktığı ve edebi röportaj türünün seçkin örnekleri arasında yer alan İkinci Dünya Savaşı'nın arka planını anlattığı *Bir Savaş Vardı* ve Amerikan toplumuna dair gözlemlerini aktardığı *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında* eserleri incelenmiştir. Betimsel olarak analiz edilen bu iki metnin edebi gazeteciliğin, yazarın bizzat olayın içinde olduğu, tanıklığa dayanan ve sıradan insanlar ile küçük detaylardan yola çıkarak hayata dokunan özgün hikayeler anlatmaya imkan tanıyan özelliklerini taşıdığı görülmüştür. Steinbeck'in gazeteciliğini günümüzde alternatif gazeteciliğin tanımı ve örneği olarak sunulan ve iletişim teknolojilerinin avantajlarıyla geliştirilmeye çalışılan birçok haber formatı ve pratiğinin ilk örneklerini oluşturduğu ve gazeteciliğin güncel konu ve sorunlarına kaynaklık edecek derin bir potansiyel barındırdığı sonucuna varılmıştır.

**Anahtar Sözcükler:** John Steinbeck, Gazetecilik, Edebi Gazetecilik, Edebi Röportaj, Bir Savaş Vardı, Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında.

### Abstract

This study aims to scrutinize the lesser-known journalist identity of John Steinbeck (1902-1968), who

\* Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü. Sakarya, Türkiye.  
E-posta: mehmetguzel@sakarya.edu.tr, Orcid: 0000-0001-9557-1911

has a global reputation as a novelist. Before producing his works including the Great Depression novels that led him to fame, Steinbeck was among the prominent representatives of the literary reportage genre, as he was worked as a reporter for various newspapers and combined his literary talent with journalistic practice. As a journalist and a writer who managed to touch the lives of ordinary people by getting at the heart of the events and telling unique stories on neglected issues and details, Steinbeck's texts can be considered as an example of unique content production and storytelling, which constitute an alternative for today's standardized news reporting devoid of content. For this purpose, this paper analyses Steinbeck's two works, which foreground his identity as a journalist and are among the outstanding examples of the literary reportage genre: *Once There Was a War*, in which he narrates the background of World War II, and *Travels with Charley: In Search of America*, in which he conveys his observations on the United States society. As a result of thematic analysis, it is observed that these texts provide the opportunity to narrate unique life-touching stories based on testimonies and by proceeding with ordinary people and details. In sum, Steinbeck's journalism constitutes the initial examples of many news formats and practices, which have later been defined and promoted as alternative journalism and developed further through communication technologies, and promises a significant potential that can offer solutions to the contemporary issues in journalism.

**Keywords:** John Steinbeck, Journalism, Literary Journalism, Literary Reportage, *Once There Was a War*, *Travels with Charley: In Search of America*.

## Giriş

Tüm dünyayı derinden etkileyen Büyük Buhran döneminin yaşandığı 1930'lu yıllar boyunca, *Gazap Üzümleri* başta olmak üzere verdiği birçok eserle Amerikan edebiyatının yirminci yüzyılda dünya çapında en çok ses getiren yazarlarından biri olan John Steinbeck'in bu denli iz bırakmasının altında kuşkusuz eserlerinde dönemin koşullarını gerçekçi, yalın ve aynı zamanda çarpıcı bir üslupla ortaya koyması yatar. Gerçekle kurgu arasındaki ince çizgide yer alan etkileyici metinlerinin arka planında ise, sıradan insanların arasına karışarak gözlemler yapmasının, belge toplamasının, notlar tutarak raporlar hazırlamasının, özetle uzun yıllar bir muhabir gibi bizzat sahada edindiği gazetecilik deneyiminin olduğunu söylemek yanlış olmaz. Öyle ki Steinbeck, kendisini dünya çapında üne kavuşturan Büyük Buhran'dan etkilenen Kaliforniya'daki yoksul tarım işçilerinin hayatlarını anlattığı *Bitmeyen Kavga* ve *Fareler ve İnsanlar*'la birlikte emek üçlemesinin sonuncusu olan *Gazap Üzümleri*'ni yazmadan önce yıllarca gazetecilik yapmış, muhabirliğinin ve sahada olmanın avantajıyla romanlarının altyapısını hazırlamıştır.

Gazeteciliğe 1936 yılında *San Francisco News* için göçmen işçilerin sorunları üzerine yazdığı yedi makalelik bir haber dizisiyle başlayan Steinbeck, 1936'dan 1966'ya kadar ülkesinde ve yurt dışında çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanan sayısız makale kaleme almıştır (Shillinglaw & Benson, 2002, s. 9-15). Bu nedenle, onun sadece gazetecilik tekniklerini denemediğine, aynı zamanda kariyerinde birçok kez ciddi ve kararlı bir gazeteci olarak çalıştığına dikkat çeken Whitt (2006), Steinbeck'in edebi gazeteciliğe katkısını incelemenin bir gereklilik olduğunu belirtmektedir. Bu tespitlerden hareketle bu çalışma, büyük bir romancı olmasının yanı sıra döneminin önde gelen gazeteleri tarafından aranan bir muhabir olarak edebi yönüyle gazeteciliğini birleştirmeyi başarmış sıra dışı bir yazar portresi çizen Steinbeck'in gazeteci yönüne

odaklanmaktadır. Yalnızca Büyük Buhran döneminde yazdıklarıyla değil, bir muhabir olarak olup biteni cepheden takip ettiği İkinci Dünya Savaşı yılları ve 1950'lerden sonra yazdığı diğer gezi-izlenim yazıları ve röportajları göz önüne alındığında çok yönlü bir gazeteci profili çizen Steinbeck'in gazeteciliğine bugünden bakmanın ayrıca önemli olduğu düşüncesi çalışmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Çünkü Steinbeck'in gazeteciliğinin ve yoğun zaman ve emek ürünü gazetecilik metinlerinin, günümüzün nitelik kaybına uğramış habercilik atmosferi içindeki özgün içerik ve hikaye oluşturma arayışına birçok açıdan yanıt sunduğu düşünülmektedir.

Çalışmada, Steinbeck'in gazeteciliği, bir muhabir olarak İkinci Dünya Savaşı'nın arka planını anlattığı *Bir Savaş Vardı* ve 1960'larda ülkesi Amerika'nın çeşitli kentlerine yaptığı keşif yolculuğundan gözlem ve deneyimlerini aktardığı *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında* adlı metinleri örneğinde incelenmiştir. Farklı dönemlerde yazılmış ve birbirinden apayrı konu ve bağlama sahip olmakla birlikte bu iki metin, Steinbeck'in gazeteciliğindeki çok yönlülüğe ve edebi röportajlarındaki çeşitliliğe önemli örnek oluşturmakta, onun gazetecilik anlayışı ve pratiğini yansıtan çarpıcı ipuçları içermektedir. Sıradan insanlara, ayrıntılara ve olayların iç yüzüne odaklı tanıklık ve emek ürünü bir haber türü olan edebi röportajın öncü ve önemli örneklerinden de olan iki anlatının betimsel olarak analiz edildiği çalışma kapsamında, Steinbeck'in gazeteciliği ve günümüze katkısı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yazarlığı hakkında çok sayıda yayın bulunan ve adına akademik bir dergi de çıkarılan (*The Steinbeck Review*) Steinbeck'in önemli temsilcileri arasında yer aldığı edebi gazetecilik/edebi röportaj haberciliği, ABD'de önemli bir çalışma alanıdır. Alana yönelik akademik ilgi ve edebi gazetecilik/röportaj incelemeleri dünya ölçeğinde giderek artmakla birlikte Türkiye'de bu konuda çalışmalar oldukça sınırlıdır (Özer, 2013; Erdem 2016; Özer, 2017; Böğür ve Özer, 2019; Gonden, 2019a; Gonden, 2019b). Bu bağlamda çalışmanın, gazetecilik disiplini açısından haberciliğin güncel sorunları ve arayışları çerçevesinde de önemi giderek artan ve Türkiye'de sınırlı ilgi gören bir çalışma alanına katkı sunacağı öngörülmektedir.

### **Edebi Gazeteciliğin Profesyonel Gazetecilik Karşısındaki Konumu**

*“Her yeni gün, bize dünyanın her yerinden haberler getiriyor, ama elimize kayda değer hikayeler geçmiyor” (Walter Benjamin, 2015)*

Edebi gazetecilik, profesyonel/modern gazetecilik öncesi dönemde genellikle romancılar tarafından yapılan gazeteciliğin en eski formlarından biri olarak nitelendirilebilir. Daha serbest tarzda ve esnek bir nesnellik anlayışıyla yapılan edebi gazetecilik, profesyonel gazeteciliğin katı nesnellik ve haber yazım ilkelerini benimsemesiyle birlikte modern gazeteciliğe alternatif bir form olarak varlığını sürdürmüştür. On dokuzuncu yüzyılın ilk yarısını da içine alan dönemde ilk örnekleri görülen ve asıl olarak yüzyılın son yıllarında gelişme kaydeden edebi gazeteciliğin kapsamı ve anlamı, modern gazeteciliğin gelişim seyri boyunca bir hayli değişmiştir. Gonden'e göre erken dönem basının doğasına özgü bir haber formu ve haber yazım biçimi olan edebi gazetecilik, yirminci yüzyılda olay odaklı ve objektiflik iddiasındaki haber formatı ve habercilik yaklaşımının kurduğu hakimiyet karşısında giderek bilinçli bir yönelimin ve nihayet alternatif

bir habercilik anlayışının ifadesi haline gelmiştir (2019a, s. 402). Bu noktada edebi gazeteciliğin profesyonel gazetecilik karşısındaki konumlanışının özellikle 1920'lerden sonra Amerika'daki temsilcilerinin verdiği ürünlerle netleşmeye başladığı söylenebilir.

Profesyonel “nesnel” bir gazetecilik idealine bağlı modern Amerikan haber medyasının, kabaca 1920'lerde biçimlenmeye başladığını ve 1950'lerde ve 1960 başlarında tam olarak şekillendiğini belirten Hallin'e göre, bu dönem düz gazeteciliğin en mutlu günleridir; haber çözümlenmeleri imzalı sütunlarla kısıtlanmıştır ve sıradan muhabirin 'kim, ne, ne zaman, nerede' sorularının cevaplarını verip orada durması gerekmektedir (2005, s. 302). Bu yaklaşım aynı zamanda 19. yüzyılın sonunda *The New York Times* tarafından belirlenen Amerikan gazetecilik standartlarına (Schudson, 1978, s.106) denk düşmektedir.

Hartsoc'ın da belirttiği gibi, nesnel modern haberciliğin formülü basittir: Muhabir, hikayesinin en önemli bilgisini özet olarak aktarır. Amacı bir hikaye anlatmak değil, bilgi sağlamaktır. Önemli detayları ortaya çıkarır ve tüm önemli soruları yanıtlar, böylece öykü “gerçeklerin bilgisine” indirgenir (2000, s. 246). Bir başka ifadeyle, Schudson (2011)'un, “hikaye ve enformasyon modeli” olarak ikiye ayırdığı gazetecilikte eğilim artık yoğun bir enformasyon aktarımına kaymıştır. Bu durumun modern Amerikan gazeteciliğinin, aslında “haberlerin bildirilmesi” modeli olarak teknik bilgiyi benimsemesiyle sonuçlandığını belirten Hallin, bu haber bildirme kavrayışının tecimsel kitle iletişim araçlarının gelişimi ve gazeteciliğin profesyonelleşmesiyle ilişkilendirilebileceğini belirtmektedir (2005, s. 293). Öte yandan gazetecilik endüstrisindeki köklü dönüşümle insanların kendi yaşamlarında gerçekte neler olup bittiğini anlama ihtiyacının ortaya çıktığı bu dönemde, doğal olarak edebi gazetecilik, enformasyona indirgenmiş, insan hikayelerini dışarıda bırakan, standart haber metinlerinin ötesinde gerçekliğin farklı boyutlarının aydınlatılması isteğine/beklentisine cevap vermeye başlamıştır. Çünkü, Fulford, Steinbeck'in bir muhabir olarak edebi gazetecilik örneklerini vermeye başladığı yıllara da denk gelen bu dönemi, gazetelerin, verimlilik ihtiyacı ve düşük maliyet ilkesi yüzünden tektipleşmeye başladığı, makalelerin öngörülebilir şablonlara dönüştüğü, gazetecilerin sürükleyici hikaye anlatma yeteneklerini yavaş yavaş yitirdikleri ve gazeteye yazma kurallarının gitgide resmileştiği, “muhabirlerin gazetede yayınlanmayan hikayelerinin basılanlardan daha ilginç bulunduğu” bir dönem olarak tarif etmektedir (2017, s. 77).

Gazetecilikteki ticarileşme ve profesyonelleşme süreci göz önüne alındığında Erdem (2016)'e göre Amerikan edebi gazeteciliğini tarihsel bağlamda 19.yüzyılın sonu ile 1960'lı yıllar olmak üzere iki dönemde ele almak mümkündür. Alandaki en başarılı eserlerin bu dönemde yazıldığı görülmektedir. Aslında bu dönem, Amerikan toplumsal tarihinin değişim ve dönüşüm geçirdiği bir süreç olması itibarıyla edebiyat ve gazetecilik alanında yenileşmelerin gerçekleşmesi tesadüf değildir. Örneğin her iki dönemde de gazetecilikten yazarlığa geçmiş romancıların edebi gazetecilik olarak değerlendirilebilecek eserler verdiği görülmektedir (Erdem, 2016, s. 136). Her ne kadar Erdem, Amerikan edebi gazeteciliğinin en başarılı metinlerinin bu dönemlerde yazıldığını belirtse de daha erken döneme ait başarılı ve öncü örnekleri de görmek mümkündür. Öyle ki Wolfe, klasik haber örüntüsünden farklı olarak gazetecinin kişisel bakış açısını, hikayenin gücünü ve detaylı anlatımı ön plana alan bir habercilik anlayışı olarak açıkladığı Yeni Gazetecilik

akımını etkileyen yazarlar arasında Ernest Hemingway ve John Steinbeck gibi yirminci yüzyılın ilk yarısında gazetecilik deneyimleri ve edebi yapıtları arasında köprü kurmuş Amerikalı yazarları ve İngiliz edebi gazeteciliğinin önemli örneklerini vermiş George Orwell'ı da namaktadır (Gönden, 2019a, s. 403).

Steinbeck ve onun gibi toplumsal gerçekliğe dair "hikaye" anlatma arzusu içinde olan yazarların, gazetecilik piyasasındaki giderek artan rekabet koşullarına, dönemin gazetelerinin haberleri Fulford (2017)'un deyişiyle "tıpkı güneşin doğuşu kadar düzenli" biçimde aktardığı bir ortama uyum sağlaması mümkün olmamıştır. Bu nedenle de tarihsel olarak hem objektiflik algısı hem de yazım biçimi açısından edebi gazetecilikle profesyonel gazeteciliğin keskin bir biçimde yollarını ayırmasının 1920-1960 arası döneme denk geldiği söylenebilir. Nitekim 1960'ların Yeni Gazeteciliğinden daha köklü olan edebi gazeteciliğin tarihinde Avrupa'nın aksine, anlatı gazeteciliğinin uygulamasında güçlü bir Amerikan geleneği olduğunu vurgulayan Martinez'e göre 20. yüzyılın başlarında hikaye anlatıcılığını benimseyen bütün bu gazeteciler, 1960'lı yılların yeni gazetecilerinin yolunu açmıştır (2017, s. 20).

Hallin (2005)'e göre, esasen düz nesnel gazeteciliğin bu naif gerçekçiliği 1960 ve 70'lerin siyasal çatışmalarıyla sarsılmıştır (s. 303). Gerçekten de toplumsal gelişmeler geleneksel anlatı biçimleriyle yansıtamayacak kadar karmaşıklaşmış ve yeni bir anlatı biçimine ihtiyaç duyulmuştur. Bu noktada toplumda ya da dünyada yaşananların, gazeteciliğin temel kurallarından olan gerçeğin belge ve dokümanlara dayalı olarak yansıtma prensibini kaybetmeden, edebiyata ve romana ait anlatım biçimleri, canlı imge ve metaforlar, detaylı tasvirler, diyaloglar kullanılarak anlatılması söz konusu olmuştur (Erdem, 2016, s. 142). Çünkü, Hartsock (2000)'un belirttiği gibi "toplumsal dönüşüm ve kriz zamanlarında nesnelleştirilmiş bir retoriğin daha da yetersiz kaldığı kanıtlanmıştır". O nedenle de belirtmek gerekir ki haberde hikayeden ziyade enformasyonun ağır bastığı bu yıllarda tanınmış bir romancı olmanın avantajıyla Steinbeck'in, edebi gazeteciliğin başarılı metinlerini sunması şaşırtıcı değildir.

Whitt, Steinbeck'i edebi bir gazeteci olarak konumlandığı çalışmasında, yazarın *Gazap Üzümleri*'ne kaynaklık eden gazetecilik yönüne dikkat çekmekte, *Gazap Üzümleri* ve bu çalışmaya konu olan *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında*'yı da örnek göstererek kurgusal olmayan yazarlık yeteneğini vurgulamaktadır (2006, s. 41-42). *Gazap Üzümleri*'nin anlattığı hikayenin gerçeğe daha yakın olduğunu savunan Howarth'a göre de Steinbeck, hikayesini daha sanatsal hale getirmek için kurgusallığı seçmiş, insanları ve olayları, araştırmalardan topladığı materyalleri yeniden şekillendirerek oluşturmuştur (1990, s.4). Dolayısıyla başta *Gazap Üzümleri* olmak üzere buhran dönemi romanları her ne kadar edebi yönü güçlü kurgu metinler olsa da birçok Steinbeck araştırmacısı bu metinlerin belgesel niteliğine vurgu yapmakta ve bunu Steinbeck'in sahadaki gazetecilik deneyimiyle ilişkilendirmektedir (Howarth,1990; Schultz & Li, 2005; Whitt, 2006). Bu nedenle de Steinbeck, gerçek ve kurgu arasındaki verili sınırı bilerek zorlayan gazetecilik anlayışı, habercilik pratikleri ve roman gibi okunabilir nitelikteki metinleriyle, George Orwell ve Ernest Hemingway gibi çağdaşı gazeteci-yazarlarla birlikte ABD'de "edebi gazetecilik", Avrupada, Türkiye'de ve dünyanın birçok yerinde "edebi röportaj" olarak adlandırılan gazetecilik tarzı ve anlayışının öncü temsilcileri arasında yerini almıştır.

1960'lı yıllarda Amerikalı gazeteci ve yazar Wolfe'un hakim habercilik anlayışına tepki olarak başlattığı "Yeni Gazetecilik" akımı, gazetecinin kişisel bakış açısını, hikayenin gücünü, detaylı anlatımı ve toplumsal hayatı ön plana alan bir habercilik anlayışını, aralarında Steinbeck'in de bulunduğu toplumcu gerçekçi yazarları örnek alarak yeniden canlandırmaya çalışmıştır. Günümüzde dijital teknolojinin etkisiyle yoğunlaşan aralıksız ve derinlikten yoksun haber üretimine tepki olarak gelişen "yavaş gazetecilik" akımının önerdiği alternatif gazetecilik anlayışı da büyük ölçüde Wolfe'un yeni gazeteciliğiyle de önemi vurgulanan edebi gazeteciliğin özelliklerine karşılık gelmektedir (Gönden, 2019b). Hartsock (2007), daha çok dergilerde ve kitap formunda görüldüğü 1960'larda "yeni gazetecilik" olarak adlandırılan, bugün "edebi gazetecilik", "anlatısal gazetecilik" ve "edebi röportaj" olarak tanımlanan bu haber formu ve pratiğinin neredeyse yüzyılı aşkın süre marjinalleştirildikten sonra gazete sayfalarına geri döndüğünü, bunun çağdaş kanıtının son yıllardaki Pulitzer Ödül sahipleri olduğunu belirtmektedir. Bu noktada, her ne kadar roman olarak bilirse de birçok boyutuyla edebi gazetecilik metni olarak da gösterilen *Gazap Üzümleri* ile Pulitzer ödülü almış Steinbeck'in gazeteciliğini ve edebi gazetecilik metinlerini gündeme taşımak daha da anlamlı hale gelmektedir.

### **John Steinbeck'in Gazeteciliğine Genel Bir Bakış**

John Steinbeck dünya çapında bir romancı olarak tanınmakla birlikte yıllarca gazetecilik yapmış ve çevre sorunlarından açlığa, sınıf çatışmalarından ırkçılık ve etnik ayrımcılığa, yoksul tarım işçilerinin durumundan büyük savaşlara kadar yirminci yüzyılın önemli sorunlarını derinlemesine ele almış çok yönlü bir yazardır. Schultz ve Li, Steinbeck'in eleştirel biyografisini konu alan çalışmalarında, roman, kısa öykü, senaryo, deneme, gazete ve dergi makalesi gibi farklı türlerde metinler üretmiş olan Steinbeck'ten yirminci yüzyılın yaşama karşı merhamet ve lirik hassasiyetler taşıyan benzersiz ve otantik bir yazarı olarak söz etmektedirler (2005, s. vii). Steinbeck üzerine çalışan Shillinglaw ve Benson da yazarın 1936-1966 yılları arasında, ülkesindeki ve yurtdışındaki çeşitli gazete ve dergilerde sayısız makale kaleme aldığını hatırlatarak Steinbeck'in gazeteci yönüne dikkat çekmektedir. L. Wagner'e göre Steinbeck, her ne kadar kendisini sistematik ya da düzenli çalışan bir gazeteci olarak nitelendirmese de hem Kaliforniya'daki göçmen tarım işçilerine dair yazdığı romanlar hem deniz biyolojisini konu alan *Sea of Cortez* (Cortez Denizi) için yaptığı çalışmalar boyunca araştırmacı bir muhabir gibi hissettiğini belirtmiştir (2017, s. 81). Savaş muhabirliği yaptığı dönemde de Parini'ye göre "kendini giderek daha fazla gazeteci olarak görmeye başlamış ve böyle görülmeğe de gurur duymuştur" (Whitt, 2006, s. 45).

Steinbeck'in kurgularının çoğunlukla gerçek olaylara ve gazetecilik deneyimlerine dayandığını ifade eden Whitt, Steinbeck biyografisinin yazarı Jay Parini'nin "Gerçek şu ki, Steinbeck gerçekten kalben bir gazeteciydi ve en iyi çalışmalarının hepsi gazetecilikti, çünkü O, günlük olaylardan, mevcut koşullardan ilham aldı. Bir şeyleri 'icat etmedi'. Onları 'buldu'" dediğini hatırlatmaktadır (Whitt, 2006, s. 41). Benzer biçimde, Shillinglaw ve Benson da, Steinbeck'in "İnsanları, yerleri ve olayları ilk elden gözlemlene ve onları mümkün olduğunca aslına sadık kalarak tüm boyutlarıyla

anlatma" isteği taşıdığını kaydetmekte (2002, s. 15)<sup>1</sup> ve Steinbeck'in başarısında gazetecilik deneyimi ve bakış açısının ne kadar önemli olduğunu altını çizmektedir. Kendisi ile ilgili yapılan tespitleri doğrularcasına Steinbeck de ölümünden sonra yayınlanan mektuplarında en başarılı eserlerini oluşturduğu koşulları anlatırken yayıncısına şöyle yazmaktadır: "Kitabın başına (*Bitmeyen Kavga*) öyküdeki bütün kişilerin ve olayların uydurma olduğunu yazmalıyım, çünkü anlattıklarımın hepsi yaşanmış olaylar. Onları anlattığım için kimsenin incinmesini istemem" (Steinbeck, 2018, s. 77).

Sahada neler olup bittiğine bizzat tanık olmak ve bunu bütün gerçekliğiyle eserlerine yansıtmak isteyen bir yazar olarak, haber yazımının standartlaştığı ve gazeteciliğin endüstrileştiği bir dönemde, New York'daki bir gazete için muhabirlik yapmaya başlayan Steinbeck, genellikle haberleri zamanında yetiştiremediği ve kendisine verilen görevleri beklenildiği gibi tamamlamadığı için ilk gazetecilik deneyiminde pek başarılı olamamış, hatta birkaç ay sonra işten çıkarılmıştır (Schultz & Li 2005, s. 5). Başarısız geçen ilk gazetecilik/muhabirlik denemelerinden sonra 1930'larda *New York Commercial Advertiser* gazetesinin genel yayın yönetmenliğini yapan Lincoln Steffens'la tanışan ve onun araştırmacı gazeteciliğinden etkilenen Steinbeck, bu bağlantılar sayesinde *San Francisco News*'e çiftliklerde çalışan işçilerin yaşadıkları zorlukları ayrıntılarıyla anlatan bir dizi makale yazmaya başlamıştır (Schultz & Li 2005, s. 91). Steinbeck, *Hasat Çingeneri* (*The Harvest Gypsies*) adlı ilk haber dizisini kaleme aldığı anda "iyi bir haber metni yalnızca hayatı içermelidir" diyen ve "yeni tür bir gazetecilik" örneği veren Steffens'in muhabirlere tavsiye ettiği gibi olayları olduğu biçimde görmeyi başarmıştır (Shillinglaw & Benson, 2002, s. 12). Steinbeck dönemin zorlu koşullarını çarpıcı bir biçimde anlatmasına imkan tanıyan eşsiz edebi yeteneği ile gazeteciliğini birleştirebileceği bir fırsat yakalamış ve başarılı olmuştur. Böylelikle Steinbeck, bir muhabir olarak Kaliforniya'daki göçmen işçilerin durumuna dair yaptığı araştırmaları, işçi liderleri, çiftlik sahipleri ve işçilerle yaptığı görüşmelerden ve orada katıldığı toplantılardan elde ettiği kapsamlı notları ve röportajlarını *Emek Üçlemesi*'nin ilk kitabı olan *Bitmeyen Kavga* (*Dobias in Bottle*) (1936)'ya dahil etmiştir (Schultz & Li, 2005, s. 119).

İlerleyen yıllarda iyi bir romancı olarak büyük gazetelerden iş almak konusunda zorlanmayan Steinbeck, muhabir olarak sahada edindiği deneyim, yoksul tarım işçilerinin yaşam koşullarına dair topladığı bilgiler, belgeler ve gözlemleri sayesinde, emek üçlemesinin devamını oluşturan, *Fareler ve İnsanlar* (*Of Mice and Men*) (1937) ve *Gazap Üzümleri* (*The Grapes of Wrath*) (1939) romanlarının altyapısını da hazırlamıştır. Özellikle kendisine Pulitzer ödülü kazandıran *Gazap Üzümleri*, o dönemdeki gazetecilik deneyiminin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Büyük Buhran'ın en yoğun yaşandığı dönemde Steinbeck'in, *San Francisco News* için Kaliforniya'daki göçmen işçi kamplarındaki insanlık dışı koşulları anlattığı *Hasat Çingeneri* başlıklı yazı dizisi romanın da çıkış noktasıdır. L. Wagner, "kurgusal olmayan" bir roman olarak da nitelendirilebileceğini kaydettiği *Gazap Üzümleri*'ndeki bazıları "hoş" bazıları da dehşet verici" birçok

1 Çalışmada yararlanılan Shillinglaw ve Benson'ın editörlüğünü yaptığı orijinal adı "America and Americans" olan kitap Türkiye İş Bankası Yayınları tarafından Türkçeye çevrilmiş olup, ancak yayınevi Türkçe basımda kitabın editörlerinden bahsetmemiştir. Kitabın aslına ulaşıp metinlerin karşılaştırılması sonucunda Türkçeye çevrilmiş metinden yararlanılmış ve editörlere bu şekilde atf yapılması yoluna gidilmiştir.

yaratıcı hikayenin neredeyse hayatın birer fragmanını sunduğunu ve metnin gazetecilik izleri taşıdığını vurgulamaktadır (2017, s. 49). Romanda yazılanların ne kadarının kurgu ne kadarının gerçek olduğu tartışmasının sürdüğü dönemde Kaliforniyadaki göçmen kamplarını ziyaret eden Amerikan başkanı Franklin D. Roosevelt'in eşi Eleanor Roosevelt etrafındaki gazetecilere şunu söyler: “*Gazap Üzümleri*’nin abartılı olduğuna hiç inanmamıştım”. E. Roosevelt’in sözlerine karşılık yazdığı mektupta da Steinbeck, “Bazen çok yalancı olarak adlandırıldım, bazen gördüklerimi hayal edip edemeyeceğim merak konusuydu, ancak ben orada yaptığım seyahatler süresince gördüklerimi ve duyduklarımı yazdım” demektedir (Reef, 1996, s. 92).

Büyük Buhran dönemini anlattığı ve gazetecilik deneyiminden beslenen romanlarının yanı sıra Steinbeck’in birçok metninde gazeteci bakış açısını görmek mümkündür. *New York Times* eleştirmeni Lewis Gannett, deniz biyolojisi araştırması *Cortez Denizi* için yaptığı değerlendirmede, Steinbeck’ten keskin bir gözlem gücünü yansıtan, gerçeği arayan, tarihçi, yazar ve gazeteci olarak bahsetmektedir (Shillinglaw, 2020, s. 4). Savaş fotoğrafçısı arkadaşı Robert Capa ile birlikte, Rusya hakkındaki gerçeklerin basında yer almadığı düşüncesinden hareketle hazırladıkları ve Rusya’daki iki aylık gezi ve izlenim notlarıyla oluşturulan *A Russian Journal* da Steinbeck’in gazetecilik metinleri arasında sayılabilir. *New York Times*’da kitabın kritiğini yapan Oriana Atkinson, metni “Rus halkı hakkında aydınlatıcı ve ilginç bir rapor” olarak nitelendirirken Steinbeck ve Capa’nın iyi bir muhabirlik işi çıkardığından övgüyle söz etmektedir (Schultz & Li, 2005, s. 184-185).

Steinbeck, çoğu gazeteci tarafından genelde anlatılmaya değer bulunmayan konularla ilgilenmekten büyük zevk almış, sıradan insanlara ve hayata dair ayrıntılara odaklanmıştır. En iyi eserleri de bu konuları ve olayları kendi gözüyle ve tüm boyutlarıyla görerek, belli bir bakışın içine yerleştirmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Bu, ister gezi yazıları ya da savaş muhabirliği metinleri ister 1956 seçim kampanyası üzerine yazdığı eğlenceli makaleler olsun kabul ettiği her iş için geçerlidir (Shillinglaw & Benson, 2002, s. 11-15). Parini’nin de altını çizdiği gibi “O her zaman gerçek manada dışarıya çıkmış ve hakkında yazdığı insanlar için yollara düşmüştür” (Witt, 2006, s. 47). Sullivan da, Steinbeck’in savaş muhabirliğini incelediği çalışmasında, yazdığı konu, kişi ve olayların içinde olmayı kendisine prensip edinmiş bir yazar olarak Steinbeck’in *New York Herald Tribune* muhabiri olarak İkinci Dünya Savaşı’nı izlemeye gittiğinde, her edebi gazetecinin yaptığı gibi kendini konuya daldırdığını (immersive<sup>2</sup>) kaydetmekte ve yazarın cephedeki bu gazetecilik pratiğine dair şu anekdotu aktarmaktadır: “Hatta bunu o kadar iyi başarmıştı ki daha sonra eve döndüğünde patlamalar nedeniyle iştme duyusunu geçici olarak kaybetmiş, diğer fiziksel ve duygusal yaralanmalardan aylar sonra kurtulabilmiştir” (1997. s.18).

Yazarlık yaşamı boyunca gazetecilikle bağıni sürdürmüş olan Steinbeck’in İkinci Dünya Savaşı’ndaki sıra dışı muhabirliğinin ürünü olan *Bir Savaş Vardı* ve hayatının son döneminde ülkesi Amerika’nın çeşitli kentlerine gerçekleştirdiği yolculuğun notlarından oluşan *Köpeğim*

2 Bu kavram edebi gazetecilikte yazarın araştırdığı konu ve olaya doğrudan dahil olması anlamına gelmekte ve okuru olaya/konuya dahil etmeyi, gerçeklik duygusunu artırmayı amaçlayan bir gazetecilik pratiğini belirtmek için kullanılmaktadır. Ancak bu sözcüğün Türkçe’de tam karşılığı olmadığı düşüncesiyle çalışmada “immersive” sözcüğü kullanılmıştır.



*Charley ile Amerika Yollarında*, edebi röportaj haberciliğinin dünya çapındaki en seçkin metinleri ve bugünden bakıldığında çok çarpıcı birer alternatif gazetecilik örneği olarak karşımızda durmaktadır.

### **Edebi Gazetecilik Örneği Olarak *Bir Savaş Vardı* ve *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında***

Bu çalışmada Steinbeck'in edebi gazeteciliği, yazarın bir muhabir olarak İkinci Dünya Savaşı'nın arka planını anlattığı *Bir Savaş Vardı* ve 1960'larda ülkesi Amerika'nın çeşitli kentlerine yaptığı keşif yolculuğundan gözlem ve deneyimlerini aktardığı *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında* başlıklı metinleri üzerinden incelenmiştir. Farklı dönemlerde yazılmış ve birbirinden apayrı konu ve bağlama sahip olmakla birlikte bu iki metin, Steinbeck'in gazeteciliğindeki çok yönlülüğe ve röportajlarındaki çeşitliliğe örnek oluşturmaları ve edebi gazetecilik anlayışını ve pratiğini yansıtan çarpıcı ipuçları içermeleri nedeniyle seçilmiştir. Edebi gazeteciliğin literatürde de vurgulanan en ayırt edici ve birbiriyle ilintili iki temel özelliği, "sıradan insanların hikayelerine odaklanmak" ve "olayların içyüzünü tanıklığa dayalı olarak ayrıntılarıyla ortaya koymak"tır (Erdem, 2016; Özer, 2013). Bu bağlamda iki eser, edebi gazeteciliğin temel bakış açısını oluşturan sıradan insanlara, ihmal edilmiş ayrıntılara ve yazarın bizzat olayların içinde olduğu tanıklık etme özellikleri açısından iki başlık altında betimsel olarak çözümlenmiştir. Nitel araştırmaya özgü analiz biçimlerinden olan betimsel analizde veriler araştırma sorusu ya da araştırmanın kuramsal/kavramsal dayanaklarından yola çıkılarak oluşturulmuş bir çerçeve içinde doğrudan alıntılarla sunulmakta, tanımlanmakta ve yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu çalışmada da iki eser, edebi gazeteciliğin profesyonel gazetecilikten ayrışan ve Steinbeck'in gazetecilik anlayışının da özünü oluşturan söz konusu iki temel özellik çerçevesinde incelenmiş ve veriler bu özellikleri çarpıcı biçimde yansıtan doğrudan alıntılarla desteklenerek betimlenmiş ve yorumlanmıştır.

#### ***Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında (In Search of America with My Charley) (1962)***

Steinbeck'in 1962'de yayınlanan gezi-izlenim röportajı *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında* yaşamının son döneminde "Amerikalılar şu anda ne durumdalar?" sorusunun cevabını bulmak için çıktığı uzun seyahatin notlarından oluşmaktadır. Dört bölümden oluşan kitap, yazarın 15 bin kilometreden fazla yol kat ederek 34 eyalet gezdiği aylarca süren uzun yolculuğunun ürünüdür. Steinbeck, kitabın başında amacının ülkesini "yeniden keşfetmek" olduğunu belirterek şunları söylemektedir: "Amerika hakkında yazan bir Amerikalı yazar olarak epeydir Amerika'nın lisanını duymamış, otlarının, ağaçlarının, lağımalarının kokusunu almamış, tepelerini, sularını, rengini, ışık değişimlerini görmemiştim. Değişiklikleri sadece kitaplardan ya da gazetelerden okumuştum. Daha da önemlisi yirmi beş senedir ülkeyi hissetmemiştim" (2019, s. 11). Uzun bir hazırlık sonunda yaptırdığı özel karavanla yanına köpeği Charley'i de alarak çıktığı yolculukta Steinbeck, edindiği izlenimler, yaşadığı deneyimler, insanlarla kurduğu diyaloglar ve gözlemler sonunda, ırkçılık, yoksulluk, işsizlik, kalkınma, sanayileşme, kentleşme, trafik, çevre kirliliği, siyaset, doğal güzellikler gibi çok farklı başlıklardan oluşan konularla ülkesinde yaşanan değişimi anlatmaya

çalışmıştır. Yazarın Nobel Ödülünü aldığı yıl yayınlanan ve *Gazap Üzümleri*'nden daha çok satan *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında* uzun süre *New York Times*'in en çok satanlar listesinde kalmayı başarmıştır.

### ***Bir Savaş Vardı (Once There was a War) (1958)***

*Bir Savaş Vardı (Once There was a War)* (1958), İkinci Dünya Savaşı'nı *New York Herald Tribune* muhabiri olarak cephede izleyen Steinbeck'in savaş notlarından derlediği yazılardan oluşmaktadır. Steinbeck, muhabir olarak görev yaptığı dört buçuk ay boyunca İngiltere'den Kuzey Afrika'ya, Akdeniz sahillerinden İtalya'ya kadar bizzat cephede tanık olduğu savaşa ve cephe gerisinde yaşananlara dair 86 yazı kaleme almış ve bu yazılar ilk kez 21 Haziran-15 Aralık 1943 arasında *New York Herald Tribune*'de yayımlanmıştır (Shillinglaw ve Benson, v2002, s. 344). Mark Bowden, kitaba yazdığı önsözde Steinbeck'in aylarca süren muhabirlik görevinin ürünü olan ve romancı kimliğiyle aldığı onca övgüye rağmen bir yazar olarak tevazuunu kaybetmediğini ortaya koyan bu yazıların bütün eserlerinin derinlerinde hissedilen, sıradan insana karşı duyduğu olağanüstü empatiyi taşıdığını belirtmektedir. *Bir Savaş Vardı*, Steinbeck'in şöhretinin zirvesindeyken cepheye gitme riskini alarak, çağın bu büyük tarihi dramına tanıklık etme isteğinin sonucunda ortaya çıkmıştır (Bowden, 2019, s. 7-8).

Kitaptaki yazılar birer rutin savaş haberi veya resmi kaynakların verdiği raporlardan derlenen sıradan metinler değildir. Sullivan'a göre, Steinbeck'in anlattıkları, güzel bir Steinbeck kısa öyküsü gibi okunabildiği için de yazıldıktan uzun yıllar sonra bile canlılığını ve çekiciliğini kaybetmemiştir (1997, s. 19). *Bir Savaş Vardı*, Bowden'in de kaydettiği gibi, insanlık tarihindeki en küresel savaşta asker olmanın nasıl bir şey olduğunu, askerlerin vakitlerini nasıl geçirdiklerini, en çok nelere güldüklerini, en fazla nelerden korktuklarını, birbirlerine ne tür hikayeler anlattıklarını, hangi şarkıları söylediklerini, geride bıraktıkları memleketlerinden en çok neleri özlediklerini, "düşmanları" ve kendileri hakkında nelere inandıklarını anlatan çok farklı insan hikayelerinden oluşmaktadır (2019, s. 15).

### **Sıradan İnsanlardan İhmal Edilmiş Hikayelere**

Birçok gazetecinin artık İngiltere'den iş çıkmayacağını düşündüğü bir dönemde cepheye giden Steinbeck "ciddi" gazetecilerin önemsiz bulacağı şeylere odaklanıp yeni malzemeler sağlamak ve bunları ustalıkla tasvirlerle donatmakta gecikmemiştir (Bowden, 2019, s. 9). Steinbeck, kıdemli savaş muhabirlerinin, popüler bir romancı olarak kendisini aralarına alma konusunda başlangıçta direnç gösterdiklerini vurgulamaktadır:

Bu kaşarlanmış profesyoneller tayfasının gözünde ben bir yeniyetme, bir kutsal inek, bir tür 'turistim'. Sanırım onlar benim çetin mücadelelerle elde ettikleri topraklara zorla giren biri olduğumu düşünüyordı. Ama onların yaptığını kopya etmediğimi, doğrudan haber yazısı yazmadığımı fark ettiklerinde, bana karşı çok nazik davrandılar, bana yardım etmek için ellerinden geleni yaptılar ve bana bilmediğim şeyleri öğrettiler (Shillinglaw & Benson, 2002, s. 343).

Savaşın hemen yanı başında yaşananlara, hayatın sıradan akışına dair konulara ve kişilere odaklanan Steinbeck'in Londra'nın bombalandığı günlerde kentte yaşananları, savaşın arka planını farklı karakterler ve küçük detaylar üzerinden anlattığı "Bombardıman Günleri" başlıklı yazısı dikkat çekicidir:

Küçük bir restorana yemeğe gidiyorsunuz. Yolun hemen karşısında harap halde bir bina var, ahı gitmiş vahı kalmış taş bir ev. Yanınızdaki anlatmaya başlıyor. Tam burada bir kadınla randevum vardı, birlikte akşam yemeği yiyecektik. Ben erken geldim. Gelmemle birlikte karşı bina bombalandı. Dışarı çıktım. Her şey açık seçik görünüyor, yangınlar bütün şehri aydınlatıyordu. Dışarı çıktığımda ayaklarımın önüne soluk mavi bir gece ayakkabısı teki düştü. Ucu dosdoğru bana dönüktü."

"Bir saldırı sırasında kör bir adamın kaldırımında durup değneğini yola vurarak trafikte karşıdan karşıya geçebilmek için yardım beklediğini hatırlıyorum. Trafik falan yoktu oysa, bütün şehir yanıyordu. Ama adam orada durup biri onu sığınağa götürünceye dek değneğiyle yola vurmaya devam etti. (Steinbeck, 2019b, ss. 82-83).

*New York Herald Tribune*'e geçtiği yazılarda bombardıman altındaki kentte yaşananları anlatmanın yanı sıra Steinbeck, askerlerin tuhaf alışkanlıklarını, davranışlarını ve en çok merak edilen savaştan artakalan boş zamanlarında neler yaptıklarını da aktarmaktadır:

Amerikan hava üslerinin kenarlarında ve kışlaların arasındaki özenle bakılan sebze bahçeleri görmek şaşırtıcı değil artık. Kimse bu fikrin nereden çıktığını bilmiyor ama bahçelerin sayısı hızla artıyor. Üslerde tüketilen sebzelerin büyük kısmını, salatalara koyulan yeşilliklerince tamamını askerlerin yetiştirmesi alışıldık bir durum haline geldi. Büyük ihtimalle eğlence imkanlarının kısıtlı olduğu yerlerdeki askerlerin boş zamanlarını doldurma arayışından doğan bu deneme epey başarılı oldu (Steinbeck, 2019b, s. 93).

Steinbeck, dönemin ünlü savaş muhabirleri Ernie Pyle ve Clark Lee gibi objektif muhabirlik tarzını benimsemek yerine, kendisine ün kazandıran hikaye anlatımına benzer bir tarz seçmiş ve sütunlarında ilginç anekdotlarla kişisel hikayelere yer vermiştir (Schultz and Li, 2005, s. 152). Savaşın ortasında memleketteki sevdiklerine hediye gönderme telaşına düşmüş askerlerin hikayeleri bunun etkileyici bir örneğidir:

Almanların dünyaya hakim olmak, İngilizlerin İngiltere'yi savunmak Amerikalılarına hediyelik eşya toplamak için savaştığı söyleniyor... Bu satırların yazarı, askerlerin işgal ettikleri yerlerden aldıkları hatıralarla çadırlarını tepeleme doldurduklarını kendi gözleriyle gördü...Palermo sokaklarında bir asker alçıdan yapılmış yirmi beş kiloluk bir melek heykelini güç bela taşıırken görüldü... Bu savaşın en büyük hediye avcısı, adının saklı kalması gereken, ama bizim genelde Bugs dediğimiz er olmalı. Sicilyadaki Gela muharebesi durulduğunda, Bugs yıkıntıların arasında dolaşırken karşısına onu şaşkına çeviren bir ayna çıkmıştı... Aynanın boyu bir doksan, eni yüz yirmi santim kadardı... Sicilyadaki savaş en çok Bugs'ı zorlamıştır herhalde. Aynayı bütün yol boyunca sırtında taşımıştı..." (Steinbeck, 2019b, ss.181-182).

Shillinglaw'a göre Steinbeck, savaş sevkiyatlarında birçok gazetecinin kaçırdığı savaşın ihmal edilmiş boyutları hakkında yazmıştır (2020, s. 4). Cephede kaldığı süre boyunca, sekiz yüz ile bin kelime tutan bu yazılarının her birinde gittiği yerleri ve tanıştığı insanları resmeden Steinbeck, onların korkularını, sevinçlerini, batıl inançlarını ve küçük başarılarını dinleyip bunlardan çıkardığı küçük hikayelerle savaşın farklı yönlerini anlatmıştır (2019b, s. 910).

Steinbeck, *Bir Savaş Vardı* da sergilediği sıradan insanlardan ve küçük ayrıntılardan yola çıkarak hayata dokunan gazetecilik bakış açısını neredeyse yirmi yıl sonra kaleme aldığı *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında* da sürdürmüştür: “Gözlem yapmak üzere çıktığım yolculuğumda, mümkün olduğunca, görececek, işitecek, koklayacak çok daha fazla şeyin olduğu arka yollardan gittim ve gündüz düşlerini besleyerek insanın benliğini şişiren o geniş, trafik yarıklarından uzak durdum” (2019a, s. 89). Bu bakış açısıyla yazmaya devam eden Steinbeck, *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında* bunun başarılı birçok örneğini vermiştir.

Gezi konusunda Amerikalıların tipik eğiliminin, bir yeri görmekten çok döndüğünde anlatmak olduğu tespitini yapan Steinbeck, Amerika'nın son durumunu öğrenmek için bilindik mekanlar ve rotalar yerine millî parklar ve “geniş trafik yarıkları” olarak tarif ettiği otobanların dışında kalan güzergahları tercih etmiştir. Çünkü ona göre, “Yellowstone Millî Parkı da Amerika'yı Disneyland'den daha fazla temsil etmemektedir” (2019a, s. 146). Bu bakış açısıyla, Amerika'yı gezerken her konuda derine nüfuz edip anlamaya çalışan Steinbeck, çevre kirliliğinden kentleşmeye, kalkınmanın getirdiği sorunlardan, televizyon ve radyonun yerel dillere etkisine birçok konuda gözlem ve analizlerini yazmıştır:

Büyük şehirler gittikçe büyüyor ve köyler küçülüyor. Küçük yerlerdeki manav, bakkal, nalbur, giysi dükkanları, süpermarketlerle, zincir mağazalarla rekabet edemiyor. Köy bakkalı, ne ararsan bulunan o nostaljik dükkanlar, akıl fikir sahibi çiftçilerin toplandığı, fikirlerini ifade ettiği, millî karakterlerimizi oluşturduğu bu kıymetli mekanlar hızla kayboluyor. Eskiden rüzgara ve kötü havaya, uzun süreli donlara ve kuraklıklara, böcek istilalarına karşı aile kaleleri kuran insanlar, şimdi büyük şehrin kalabalık kucağında toplanıyor (Steinbeck, 2019a, s.68).

Seyahatimdeki amaçlarımdan biri “dinlemek; şiveleri, lehçeleri, konuşma ritimlerini, ikincil sesleri ve vurguları duymaktı” diyen Steinbeck, sıradan görünen bu detaylardan hareketle zamanla yerelliğin, çeşitliliğin yok olacağına dair tespitlerini aktarmaktadır:

Zira konuşma kelimeler ve cümlelerden ibaret değildir. Her yerde dikkatle dinledim. Yöresel şiveler ortadan kalkıyormuş gibi geldi bana, yok olmasına ramak kalmıştı. Kırk yıllık radyo, yirmi yıllık televizyon deneyimi böyle bir etki yaratmış belli ki. Yayınlar, yerelliği ağır ama kaçınılmaz bir süreç içinde yok edecekti. Havayı tarayan o sivri uçlu antenlerle donatılmamış bir ev ya da bina yok gibi. Radyo ve televizyon dili standartlaştırıyor, belki şimdiye kadar kullandığımız İngilizceden çok daha düzgün bir hal alıyor. Tıpkı hiçbir kazaya ya da insan kusuruna yer bırakılmadan yoğrulan, pişirilen, paketlenen istisnasız iyi ve istisnasız yavan ekmeğimiz gibi, konuşmamız da tek tipleşiyor (Steinbeck, 2019a, s. 98).

Doğrudan haber yazısı yazmayan ve gördüklerini farklı bakış açılarıyla anlatan Steinbeck, geçtiği yerlerdeki mekanların raflarındaki kitaplar, gazeteler, en çok satılan dergiler ve çizgi romanlar üzerinden Amerikalı'nın duygu dünyasına dair derin tahliller sunmaktadır:

Durduğumuz yerde satılan kitapları, dergileri, gazeteleri ele alalım. Hakim yayın çizgi romanlar. Yerli gazetelere rastladıkça alıp okudum. Kağıt kapaklı önemli romanlar da vardı ama seks, sadizm ve cinayet romanları onları misliyle aşıyordu. Büyük şehir gazeteleri etraflarındaki geniş bir bölgeyi etkisi altına almıştı, New York Times büyük göllere kadar, Chicago Tribune buraya, Kuzey Dakota'ya kadar ulaşmıştı... Duygusal hayatları aşırı yavan olduğu için, ucuz romanlardaki cinsellik ve sadizmle tatlandırılması mı gerekiyordu?... Ülke boyunca yerel radyoları dinlemiştik. Futbol maçları hakkındaki birkaç yorum hariç, zihinsel menü de yiyecekler gibi tek tip, fabrikasyon ve birbirinin aynıydı (Steinbeck, 2019a, s. 129).

Gittiği her yerde alışkanlık edindiği üzere sıkı gözlemler yapan çevresinde tanık olduğu olayları, küçük detayları not alan Steinbeck, Seattle'daki izlenimlerini kalkınma ve şehirleşme gerçeğinden yola çıkarak, kamusal sorumluluk duygusunu da yansıtan şu satırlarla anlatmaktadır:

Birisi buranın Seattle olduğunu söylemeden getirip beni buraya bıraksa nerede olduğumu anlayamazdım. Her yerde çılgin bir büyüme, kansersi bir büyüme vardı. Buldozerler yeşil ormanları dümdüz ediyor, ağaçları odun olarak kenara istifliyordu. Yıkılmış beton binaların beyaz artıkları gri duvarlar önüne yığılıyordu. Kalkınma neden yıkıma bu kadar benziyor acaba? (s. 162). Burada da gelişen bütün Amerikan şehirlerinde gördüğüm bir durumu gözlemedim. Bir şehir büyümeye ve dışarı doğru gelişmeye başladığında, eskiden medarı iftarı olan merkezi, bir bakıma zamana terk ediliyor. Sonra binaların rengi kararıyor, çürümeye başlıyorlar; daha yoksul insanlar buraya taşınıyor ve kiralar düşüyor sonra eski gösterişli müesseselerin yerini küçük esnaf alıyor (Steinbeck, 2019a, s. 163).

*Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında'nın* birçok açıdan edebi gazetecilik özelliği taşıdığıının altını çizen Whitt (2006)'e göre Steinbeck, bu metninde tıpkı *Bir Savaş Vardı* da gösterdiği gibi olayların farklı boyutlarını ve gerçekliğin yansımalarını ele alarak ihmal edilmiş detaylardan ve karakterlerden bütüne ulaşmaya çalışmıştır. O nedenle de mevsimlik işçilerin yanı sıra yolculuğu süresince seyyar evlerde yaşayanlar, araba tamircileri, kamyoncular, tezgahhtarlar, benzinciler ve otel görevlileri gibi sıradan karakterlerin hikayelerini görmek mümkündür.

### **Olayların Tanığı/Öznesi Olmak**

Steinbeck, *Bir Savaş Vardı*'da binlerce kilometre uzaktan, okyanus ötesinden günlük gazetelerin aktardığı rutin haberlerin dışındaki savaşı askerlerin hislerinden bizzat "olayın içinden" gördüklerinden esinlenerek aktarmıştır. Okuyucuların kıta haberlerinin detaylarından, generallerin resmi beyanatlarından ya da ufak tefek zafer ve yenilgi haberlerinden çok, savaşın nasıl görüldüğünü, kulağa nasıl geldiğini, nasıl koktuğunu, nasıl hissettirdiğini yakalayan hikayeler istediğini bilen Steinbeck (2019b, s. 9), bu yüzden doğrudan cepheye gitmiş ve farklı bir

yaklaşımına kaleme aldığı yazılarla savaşın görünmeyen yüzünü bütün gerçekliğiyle gözler önüne sermiştir. Topçu askerlerin anlattıklarından derlediği ve gazetelerin yazdıkları savaş ile askerlerin yaşadığı arasındaki dramatik farkı anlatan “Memleketten Haberler” başlıklı bölüm bunun güzel bir örneği olarak okunabilir:

Alt taret topçusu elinin tersiyle ağzını siliyor. “Biz de pek bir şey duymuyoruz ki. Ne tuhaf aslında. Ama aksiyona ne kadar yakınsan o kadar az gazete ve savaş haberi okuyorsun. Orduya katılmadan önce olan biten her şeyi biliyordum. Türkiye’nin ne yaptığından bile haberim vardı. Haritaları toplu iğnelerle işaretleyip hareket bölgelerini renkli kalemlerle boyuyordum. Şimdi ise iki haftadır gazete yüzü görmedim.” İlk konuşan kaldığı yerden devam ediyordu “Bugün gördüğüm gazetede tuhaf şeyler yazıyordu. Savaşın bitmek üzere olduğunu düşünüyor gibilerdi sanki.” (Steinbeck, 2019b, s. 51).

Keşke Jerryler (Almanlar) de öyle düşünse diyor kuyruk topçusu. “Keşke Goering Tümeni’nin sarı burunları ve onların lanet olası uçaksavar topçuları da öyle düşünse.” Neyse diyor yan topçu “Gazeteyi epey bir inceledim. Bana kalırsa memlekettekiler başka bir savaş veriyor, biz başka bir savaş. Onlar kendi savaşlarını kazanmak üzereler, bizse bizimkine daha yeni başlıyoruz. Keşke onlar da bizimle aynı savaşa girseydi. Keşke ölü sayısını yayınlasalar, savaşın nasıl bir şey olduğunu anlatsalar. Belki o zaman bizimle aynı savaşa girmek isterlerdi” (Steinbeck, 2019b, ss. 51-52).

Savaş muhabiri olarak askeri nakliye gemisinde askerlerle günlerce vakit geçiren Steinbeck, gemide süregiden hayatı, yemek kuyruklarından askerlerin uyuma biçimlerine, geminin temizliğinden hurafelere kadar birçok sorunu kendine has bakış açısıyla, doğrudan gözlemleriyle anlatmaktadır:

Güvertelerde, geçitlerde, ranzalarda binlerce asker uykuya dalmış çoktan... Askerlerden bir koku yükseliyor, ordunun bildik kokusu bu. Yün kokusu, yorgunluğun kekremsi kokusu, silah yağı ve deri kokusu. Askerler böyle kokar. Sere serpe yayılmışlar, bazılarının ağzı açık ama horlamıyorlar. Horlayamayacak kadar yorgunlar... (Steinbeck, 2019b s. 34).

Güverteler yıkanamıyor, çünkü yıkanırken güvertedeki adamların gidebileceği bir yer yok. Böyle gemilerde dikkat edilmesi gereken çok problem olur. Ufukta bir gemi belirdiğinde askerler onu görmek için geminin bir tarafına yığılmamalı çünkü bu şekilde o tarafa fazla ağırlık biner ve bu durum gemiyi tehlikeye sokabilir. Yükümüz insan ve özenle taşınmalıdır... Bir askeri nakliye gemisinde karşılaşılabilecek çok fazla problem var (Steinbeck, 2019b, s. 38).

Akdeniz’deki bir kara çıkarmasıyla ilgili olarak, “Savaşı hiçbir zaman doğru dürüst göremiyor insan... Sabah gazetelerinde çıkan dünkü muharebenin haberi de muhabirin gözünden yazılmadı, raporlardan derlendi. Muhabirin yazacağı haber savaş planları ve taktikleriyle, alınan ve kaybedilen bölgelerle, saldırı ve karşı saldırılarla dolu olacak” diyen Steinbeck (s. 171)’e göre muhabirin gördükleri şunlardır oysa:

Patlayan bir top mermisiyle etrafa saçılan toz toprak, midesi parçalanıp dışarı sarkmış bir halde sokağın ortasında yatan küçük bir İtalyan kız, can çekişmekte olan birinin başına

çöküp ağlayan bir Amerikan askeri görmüştür muhtemelen. Yan yatmış, posası çıkmış onlarca ölü katır görmüştür. Enkaza dönmüş evlerin alçı duvarlarında açılan deliklerden çıkan yırtık döşekler görmüştür... Sedyeciler saflardan dönüyordur, yükleri çok sarsılmasın diye yavaş yavaş yürüyorlardır, bezlerden kan damlıyordur, sedyelerde dost düşman yan yana, sonuçta hepsi yaralıdır. Muhabir havadaki keskin kordit kokusunu, sıcak kanın buğusunu almıştır gün sert geçtiyse. Tozun yakıcı kokusu, dün ve önceki gün öldürülen insan ve hayvanların kokusu gelmiştir burnuna...Sağda defin mangaları kumlu toprakta mezarlar açıyor olacak. Cesetler kumlu toprağa atılmadan önce yerde alt alta üst üste yatacak, ikili asker künyelerinden biri alınacak, böylece o numaralı askerin ölü olduğunu, orduyla bir ilişkisi kalmadığını bilecek herkes. (Steinbeck, 2019b, s. 171.172).

Steinbeck, "İşgal" başlıklı bu bölümde, ironik bir biçimde edebi gazetecilikte olduğu gibi üçüncü tekil kişi bakış açısını da kullanarak diğer muhabirlerin yazdığı günlük rutin haberlerden farklı olarak savaşın gerçek yüzünü, bir kara çıkartması sırasında yaşananları aynı zamanda sansüre takılmadan aktarmayı başarmıştır. Sullivan, bu satırları yazan Steinbeck'in rahatsız edici edebi bakış açısıyla, Norman Mailer ve Michael Herr'i çağrıştıran ancak onlardan yıllar önce yazılmış, ilk elden raporlara dayanan gerçek ve kavrayıcı metinleriyle iyi bir savaş muhabiri portresi çizdiğini vurgulamaktadır (1997, s. 19).

*Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında* da Steinbeck, edebi röportaj türünün birçok özelliğini kullanırken özellikle tanıklık etme, kendi deyimiyle "olayın içinde olma" bakış açısıyla çok sayıda başarılı örnek vermiştir. Steinbeck, bir gezi, izlenim röportaj metni olmasına rağmen bu metinde gazeteci sorumluluğuyla ülkesindeki önemli sorunlar hakkında da görüşlerini yazmıştır. Yolculuğunda güneye doğru ilerledikçe daha çok gündeme gelen dönemin en önemli meseleleri arasında yer alan ırkçılığa dair tespitlerini ve insanların tepkilerini aktarmaktadır:

Her biri kendine has bir karaktere sahip bir eyaletler galaksisinden, bulutların ve milyonlarca insanın arasından geçmiştim ve önümde görmeye korktuğum ama görmeye, duymaya mecbur olduğumu bildiğim bir bölge; Güney vardı. Acı ve şiddet beni hiç çekmez... Güney ülkenin bir uzvu olduğu için onun acısı bütün Amerika'ya yayılıyordu. (Steinbeck, 2019a, s. 215).

Steinbeck, 1960'ın son aylarında New Orleans'ta ilk defa iki "Zenci" çocuğun bir okula kayıt yaptırdığı ve beyazların tepkisinin sürdüğü bir ortamda, tanınmayacak şekilde kılık değiştirip, edebi gazetecilerin yaptığı gibi kalabalığa karışarak (immersive) protestolara dair gözlemlerini paylaşmaktadır:

Okula doğru yürürken hepsi beyaz ve hepsi benimle aynı yönde ilerleyen bir insan seli içinde buldum kendimi. Uzun süredir yanan bir yangına giden insanlar gibi kararlı bir havaları vardı... Kalabalık, perdenin açılma saati gecikince huzursuzlanan tiyatro seyircisi gibi kaynaşmaya başlamıştı. Etrafımdaki adamlar saatlerine bakıyorlardı. Ben de baktım. Dokuza üç vardı. Gösteri zamanında başladı. Siren sesleri duyuldu. Motosikletli polisler geldi. Sonra açık renk fötr şapka giymiş iri kıyım adamlarla dolu iki büyük, siyah araba okulun önüne çekti. Kalabalık nefesini tutmuş gibiydi. İki arabadan

da dört heybetli inzibat indi ve arabanın içinden bir yerlerden hayatımda gördüğüm en minik Zenci kızı çıkardılar... Heybetli inzibatlar onu kaldırımında tuttular ve barikatların arkasındakiler yuhalamaya, haykırmaya başladılar (Steinbeck, 2019a, ss. 223-225).

Bu iki küçük siyah cimcimenin arkasında kanunun haşmeti ve buyurma kudreti vardı – hem tartı hem de kılıç bebelerin yanındaydı – ama karşılarında üç yüzyıllık korku, öfke ve değişen bir dünyada değişmekten duyulan dehşet vardı... New Orleans'taki gösteride akıl almaz anormalliğe duyulan merakla birlikte bunun gerçekleşiyor olmasının verdiği dehşet de vardı (Steinbeck, 2019a, s.219).

Yazarlık yaşamı boyunca en çok uyguladığı kendisini farklı kılan, edebi röportaj türünün özelliklerini de kapsayan bakış açısının yardımıyla, “Amerika'nın yapısını oluşturan, adetler, tavırlar, efsaneler, eğilimler ve değişimler vardır. Dikkatime çalındıkça bunlardan bahsedeceğim” diyen Steinbeck, bu metinde, insanların olaylar karşısındaki tepkilerini, ruh hallerini kendine has üslubuyla sıradan bir haber metninden farklı bir kurguyla etkileyici biçimde anlatmıştır. Yazdığı konu ne olursa olsun, olayları yakından takip etmeye ve anlatacağı insanlarla temasta bulunmaya özen gösteren Steinbeck, gezi sırasında mevsimlik işçilerin, patates hasatçılarının durumunu yine onların arasına karışarak aktarmıştır:

Yavaş yavaş kendilerinden bahsetmeye başladılar. Patates hasadı için her sene sınırı geçiyorlardı. Herkes çalıştığında kış için topluca bir para birikiyordu. Sınırdaki göçmen ofisiyle sorun yaşıyorlar mıydı? Hayır. Kurallar hasat mevsiminde gevşiyordu anlaşılan, hem ücretlerinin küçük bir kısmını verdikleri bir aracı, işlerini kolaylaştırıyordu... Hükümet sadece ihtiyaç olduğu kadar işçiyi yönlendiriyor ve asgari ücret muhafaza ediyor. Eskiden çok yoksul ve muhtaç durumda olan insanlar sezonluk iş olan yerlere akın ederlerdi. Bu geceki misafirlerim ne kötü muameleye maruz kalmışlardı ne de birileri tarafından zorla getirilmişlerdi. Quebec yakınlarındaki tarlalarını kış için dinlenmeye bırakan bu klan, bir kenara biraz para koymak için sınırı aşip buraya gelmişti (Steinbeck, 2019a, s.65).

Shillinglaw ve Benson (2002)'in kaydettiği gibi bütün manzarayı mümkün olduğu kadar doğru bir biçimde demokratik bir gözle görebilmek için, sıradan insanları ve mekanları gözleyerek kendinden çok ötelere bakan Steinbeck, yol üstü dinlenme tesislerine, lokantalara, barlara ve her pazar farklı bir kiliseye uğrayarak, seyahatinin sonuna kadar “Amerikalılar şu anda ne durumdalar?” sorusunun cevabını bulmaya çalışmıştır:

Çok geçmeden gezgin bir yabancı, yerli nüfusun konuşmalarına kulak kabartmak için gidebileceği en iyi yerlerin barlar ve kiliseler olduğunu keşfettim... Erkeklerin işe ya da ava gitmeden önce toplandıkları yol kenarındaki lokantalar da bir seçenek olabilir. Bu tür yerlerde birilerini bulmak için çok erken kalkmak gerekiyor... Normalde kahvaltı etmem ama buralarda etmek zorundaydım, yoksa benzin almak için durana kadar kimseyi göremeyecektim. Yol kenarında ışıkları yanan ilk lokantanın önüne park ettim ve tezgahta yerimi aldım (Steinbeck, 2019a, ss.36-37).



Alışılmışın dışında bir gazetecilik tarzı benimseyen ve klasik bir muhabir gibi hareket etmek yerine Steinbeck, bir gezginci gibi davranmış, olayların görünmeyen boyutlarını ve gerçekliğin farklı veçhelerini okurlara göstermiştir:

Uzun seyahatim boyunca şüpheler bana çok eşlik etti. Seçili bir bölgeye gelen, önemli insanlarla konuşan, önemli sorular soran, farklı fikirleri toplayan, sonra yol haritası gibi derli toplu kağıda döken muhabirleri hep takdir etmişimdir. Bu tekniği kiskanırım ama aynı zamanda gerçekliğe ayna tuttuğuna pek inanmam. Çeşit çeşit gerçeklikler varmış gibi gelir bana. Benim burada yazdıklarım, başka biri şuradan geçip de dünyayı kendi tarzına göre düzenleyene kadar geçerlidir (Steinbeck, 2019a, s. 72).

Steinbeck, olaylara ve insanlara dair anlatılarda tek bir gerçeklikten bahsedilemeyeceğini gerçekliğin birçok boyutu olduğuna dikkat çekmektedir:

*Charley*'le yaptığım bu seyahatte, ülkem hakkındaki gerçeği bulmak için yola çıktım ve buldum” diyebilsem çok hoş olurdu. O zaman bulgularımı kağıda döker, sonra da gerçekleri ortaya çıkarmanın ve okurlarıma öğretmenim verdiği huzurla arkama yaslanırdım. Keşke bu kadar kolay olsaydı. Ama kafamda ve algımın derinliklerinde kaynayan bir kazan vardı... Dışsal gerçeklik o kadar da dışsal bir şey değil neticede (2019a, s. 185).

Steinbeck, aşağıda alıntılanan ifadeleriyle çalışmada incelenen iki eserinde başarılı örneklerini verdiği gazeteciliği de tarif etmektedir:

Yazarken, üzerinde durduğum şeylerin mutlak olduğunu düşünmek gibi bir kandırmacaya da kaptırmıyorum kendimi. Uzun zaman önce, kadim Prag şehrine gittiğimde, ünlü seyahat yazarı Joseph Alsop da oradaydı. Malumat sahibi insanlarla, memurlarla, elçilerle konuşmuştu; küçük puntolu, grafikli birtakım raporlar okumuştum, halbuki ben her zamanki serkeşliğimle oyuncular, çingeneler ve avare tiplerle takılmıştım. Joe'yle Amerika'ya aynı uçakta döndük ve yolda bana Prag'ı anlattı ama onun anlattığı Prag'ın benim gördüğüm ve işittiğim şehirle hiç alakası yoktu. Bu iki şehir kesinlikle aynı değildi, yine de ikimiz de dürüsttük, yalan söylemiyorduk, her anlamda iyi gözlemcilerdik ve geri dönerken yanımızda iki farklı şehir, iki farklı hakikat götürüyorduk. Bu yüzden de gezmeye kalkarsanız benim bu anlattığım Amerika'yı bulacağınızı garanti edemem (2019a, ss. 72-73).

Çalışmada, Steinbeck'in eserlerinde yer alan ve günümüz gazeteciliği açısından da önem taşıyan, sıradan insan hikayelerine odaklanan ve olayların içinden ilk elden tanıklığa dayanan edebi gazeteciliğinin temel özellikleri örneklerle aktarılmaya çalışılmıştır.

## Sonuç

Amerikalı romancı John Steinbeck'in gazeteciliğini konu alan ve yazarın gazeteciliğindeki çok yönlülüğü, habercilik anlayışını ve pratiklerini yansıtan *Bir Savaş Vardı* ve *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında* adlı eserlerinin incelendiği bu çalışmada, Steinbeck'in az bilinen gazeteci yönü ve edebi röportaj haberciliğinin özellikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Döneminin

çalkantılı koşullarında hayata ve insana dokunan hikayeler üretebilmenin ve toplumsal sorunları yakından ve yerinde takip edip yansıtabilmenin önemine inanmış ve bu anlayışla gazetecilikle edebiyatın olanakları ve belli belirsiz sınırları ve sınırlılıkları arasında kendi habercilik pratiğini oluşturmuş bir gazeteci olarak Steinbeck, nitelikli ve alternatif haber/cilik ihtiyacının arttığı günümüzde tekrar tekrar ele alınıp incelenmesi gereken bir gazeteci profili ortaya koymaktadır.

Haber endüstrinin kalıplaşmış normlarının ve rutin haber döngüsünün dışında kalmayı bilerek tercih etmiş bir yazar olarak Steinbeck'in gazetecilik yaklaşımı, gerek ele aldığı konular, olaylar ve kişiler gerekse bunları işleyiş biçimi açısından güncelliğini korumaktadır. Daha da önemlisi Steinbeck'in gazeteciliği, günümüzde alternatif gazeteciliğin tanımı ve örneği olarak sunulan ve iletişim teknolojilerinin avantajlarıyla geliştirilmeye çalışılan birçok haber formatı ve pratiğinin ilk örneklerini oluşturmaktadır ve gazeteciliğin güncel konu ve sorunlarına kaynaklık edecek derin bir potansiyel barındırmaktadır. Teknolojik olanakların çok sınırlı olduğu bir çağda aylarca kaldığı cephede sadece kalem kağıt kullanarak okyanus ötesine aktardığı haberleriyle fark yaratan ya da bir karavan yolculuğuyla ülkesinden insan ve yaşam manzaraları yansıtan Steinbeck'in gazeteciliğini kalıcı ve alternatif kılan, öznesini hayatın içinden ve ayrıntılarından alan, derin gözlem ve araştırmaya dayalı emek ürünü hikayeleridir.

Steinbeck'in gazetecilik endüstrisinin dinamiklerinin gayet bilincinde olmuş, endüstrinin kendisi gibi romancıları yavaş yavaş sınır dışı eden dinamikleri içinde, romancılıktaki ününden de yararlanarak kendi habercilik dili ve anlayışını oluşturmuş ve toplumsal sorunlara dair gerçekçi hikayeler anlatabilmek için araştırmacı gazeteciliğin yöntemlerine başvurmuş bir yazar olduğunu da vurgulamak gerekir. Steinbeck, olayların içinde ve insanların arasında olma, toplumsal gerçekliği kendi perspektifinden yansıtmaya isteğiyle, kalıcı ve her zaman alternatif olma özelliğine sahip bir gazetecilik formu ve anlayışının öncülerinden olmuştur. Steinbeck'in gazeteciliğinin, günümüzün değişen, dönüşen ancak özde dünle aynı mücadelenin sürdüğü habercilik atmosferinde alternatif haberciliğe karşılık gelmesi şaşırtıcı değilse de bunun fark edilmesi ve bugüne katkısının vurgulanması önemlidir. Ayrıca, Steinbeck'in o yıllarda övgüler alan, alternatif oluşturan gazeteciliğine bugünden bakmak, edebiyatla gazetecilik arasında bağ kurmuş bu tür yazarların ürettiği başarılı metinleri gazetecilik okullarında okutmak, gazeteci adaylarına ilham vermek ve nitelikli muhabirler yetiştirmek açısından da önem taşımaktadır. Diğer taraftan, hem ekonomik açıdan ayakta kalmak hem de okurunu yeniden kazanmak adına sürdürülebilir habercilik modelleri arayışında olan haber endüstrisinin içindeki profesyonellerin de niteliği artırmak adına Steinbeck'in gazeteciliğinden çıkaracağı dersler olduğu düşünülmektedir.

### Kaynakça

- Bowden, M. (2019). Giriş. J. Steinbeck içinde, *Bir Savaş Vardı* E. Ersavcı, (Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Böğür, B. Y. & Özer, Ö. (2019). George Orwell'in Edebi Gazetecilik Anlayışı: 'Wigan İşkelesi Yolu' Yapıtının Çözümlemesi. *Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi Etkileşim*, (4), 12-33.
- Erdem, M. (2016). Edebi Gazetecilik Kavramı: ABD Örneğindeki Gelişimi, Yapısı ve İçeriği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (1), 129-144.

- Fulford, R. (2017). *Anlatımın Gücü: Kitle Kültürü Çağında Hikayecilik*. E. Kardelen, (Çev.). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Gönden, M. (2019a). George Orwell'in Edebi Gazeteciliği: Wigan İskelesi Yolu Üzerine Bir İnceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 32, 398-419.
- Gönden, M. (2019b). Literary Journalism as Recipe for the Future of Journalism and Education. A. Ayhan (Ed.), *New Approaches in Media and Communication* (ss. 291-312). Berlin: Peter Lang.
- Hallin, D., C. (2005). Eleştirel Kuram Perspektifinden Amerikan Haber Medyası, E. Mutlu, (Çev.), Kitle İletişim Kuramları, Ankara: Ütopya Yayınevi, ss. 291 – 319.
- Hartsock, J. (2000). *A History of American Literary Journalism: The Emergence of a Modern Narrative Form*. Amherst: University of Massachusetts Press.
- Hartsock, J. C. (2007). Newspaper Reporters Rediscover the Art of Narrative Literary Journalism and Their Own Epistemological Heritage. *Prose Studies*, 29, 257-284.
- Howarth, W. (1990). The Mother of Literature: Journalism and The Grapes of Wrath, D. Wyatt (Ed.), *New Essays on The Grapes of Wrath*. Cambridge: Cambridge UP.
- Kang, J. (2015). *Walter Benjamin ve Medya*. D. Gedizoğlu, (Çev.). İstanbul: Kafka Yayınları
- Martinez, M. (2017). Literary Journalism: conceptual review, history and new perspectives. *Intercom: Revista Brasileira de Ciências da Comunicação*, 40(3), 21-36.
- Özer, Ö. (2013). *Haber Roman: George Orwell ve Yaşar Kemal'den Örneklerle Edebi Gazetecilik/Röportaj*. Ankara: Literatürk.
- Özer, Ö. (2017). Edebi Gazetecilik: John Hersey'in Hiroşima'sına İlişkin Bir Çözümleme. *Atatürk İletişim Dergisi*, (12), 5-26.
- Reef, C. (1996). *John Steinbeck*. New York: Clarion Books.
- Schudson, M. (1978). *Discovering the News A Social History of American Newspapers*. New York: Basic Books.
- Schudson, M. (2011). Yeni Gazetecilik. *İletişim Tarihi Teknoloji – Kültür – Toplum*. D.Crowly – P.Heyer, (Ed.). B. Ersöz (Çev.). Siyasal Kitabevi. 208-217.
- Schultz, J. D., & Li, L. (2005). *Critical Companion to John Steinbeck: A Literary Reference to His Life and Work*. New York: Facts On File.
- Shillinglaw, S. (2020). *Biography in Depth: John Steinbeck, American Writer*. The Steinbeck Institute John Steinbeck: Social Critic and Ecologist. Erişim Tarihi: 15.06.2020. <https://steinbeck.stanford.edu/institute> adresinden edinilmiştir.
- Shillinglaw, S., & Benson, J. J. (2002). *Amerika ve Amerikalılar*. A. Yılmaz (Çev.,) İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Steinbeck, J. (2018). *Mektuplarda Bir Yaşam*. S. Gündüz, (Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Steinbeck, J. (2019a). *Köpeğim Charley ile Amerika Yollarında*. A. Biçen, (Çev.) İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Steinbeck, J. (2019b). *Bir Savaş Vardı*. E. Ersavcı, (Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Sullivan, C. C. (1997). John Steinbeck, War Reporter: Fiction, Journalism and Types of Truth. *Journalism History*, 23(1), 16-23.
- Wagner, M. L. (2017). *John Steinbeck, Literary Lives*. London: Palgrave Macmillan.
- Whitt, J. (2006). To Do Some Good and No Harm: The Literary Journalism of John Steinbeck. *The Steinbeck Review*, 3(2), 41-62.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.